

DE AMULET

*Aan mijn ouders, die mij altijd de ruimte hebben gegeven
om te schrijven.*

Simone van der Vlugt

De amulet

LEMNISCAAT  ROTTERDAM

Zevende druk, 2010

Omslagontwerp: Leentje van Wirdum

Omslagfoto: GettyImages / Dorling Kindersley

© Simone van der Vlugt 1995

© Lemniscaat b.v. Rotterdam 1995

ISBN 978 90 477 0299 3

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, geluidsband of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Druk: HooibergHaasbeek, Meppel

Dit boek is gedrukt op milieuvriendelijk, chloorvrij gebleekt en verouderings-bestendig papier en geproduceerd in de Benelux waardoor onnodig en milieuerontreinigend transport is vermeden.

De menigte wacht, dicht opeengedrongen onder een helderblauwe winterlucht, op wat komen gaat. De klokken van de Domkerk beieren.

Op een hoek van het Domplein hebben de rechter en de schepenen* plaatsgenomen in hun houten banken. De inwoners van Würzburg stoten elkaar aan. Mensen rekken hun halzen. Iedereen wacht op de terechtstelling van de heks.

Kleine kinderen heeft ze opgegeten, hun bloed gedronken. Waar ze zich vertoont wordt de melk zuur, mislukt de oogst en worden mens en dier ziek. De bewijzen zijn overstelpend en het lot van de heks is onontkoombaar. Op deze novemberdag van het jaar 1630 is het zover: Würzburg ontdoet zich van die duivelse vrouw door middel van de brandstapel, de enige manier om het kwaad met wortel en tak uit te roeien.

Het plein is afgezet met planken en de wacht staat onverbiddelijk tussen de rechters en het dringende volk. In afwachting van de veroordeelde stampen de wachters met hun laarzen op de keien om hun voeten te warmen.

Het geratel van een kar over het ruwe plaveisel doet een gemurmel door de menigte golven. Opgewonden kijkt iedereen in de richting waar het geluid vandaan komt. Op een krakende kar wordt de veroordeelde het plein opgereden. Een vrouw van middelbare leeftijd is het. Ze hangt wat voorover; bij iedere hobbel krimpt ze ineen van de pijn. De menigte verstomt. Onbeweeglijk, doodstil, kijken de mensen toe hoe de rechter opstaat en het vonnis voorleest. Met een scherpe knak breekt hij de rechtersstaf voor de ogen van de veroordeelde.

De toeschouwers gapen de vrouw aan met onverholten

* Voor een verklaring van vreemde woorden, zie p. 209-212 van dit boek.

nieuwsgierigheid. Ze zien een wit, afgetobd gezicht dat half schuilgaat achter een bos klitterig haar. Geronnen bloed kleeft aan de slordige haarpieken. Ze heeft brandwonden in haar hals en haar linkerarm hangt slap langs haar lichaam. Wezenloos kijkt de vrouw voor zich uit, alsof alles zich buiten haar om voltrekt.

Ruw wordt ze van de kar getrokken en over de keien naar de brandstapel gesleurd. Het koor zet vrome psalmen in.

De vrouw wordt op de stapel takkenbossen gezet en vastgebonden aan een paal. Machteloos hangend in de touwen staart ze naar haar voeten. Op verschillende plaatsen steekt men de takkenbossen aan. De vlammen vreten zich een weg door het kurkdroge hout. Als de eerste vlammentong de vrouw bereikt schiet hij omhoog langs haar in zwavel gedrenkte hemd. Spoedig brandt haar hele onderlichaam; het vuur grijpt om zich heen tot ze brandt als een fakkel.

In een vergeefse poging het geschreeuw van de vrouw te overstemmen zingt het koor steeds harder. Veel mensen slaan de ogen neer, hun lippen prevelen gebeden. Men blijft staan tot er niets dan wat verkoalde resten is overgebleven.

Langzaam verspreidt de menigte zich. De soldaten breken de houten banken van de rechter en de schepenen af en halen de omheining weg. In het midden van het Domplein blijft een troosteloze hoop verbrande takken achter. Een windvlaag doet de as over het plein stuiven. De heks is dood.

Het begint zachtjes te sneeuwen. Nina Bauer tilt haar mand van de keien en probeert niet te kijken naar de hoop as op het Domplein. Ze vraagt zich af wat haar bezielde om naar die verbranding te kijken. Ze kan er niet tegen, en toch wordt ze eraartoe getrokken. De rituelen, het vuur, het gezang van het koor...

Nina onderdrukt een rilling. Iedere keer als ze de verbranding van een heks meemaakt, is het alsof ze zich iets moet herinneren, iets wat diep is weggestopt en tevergeefs naar boven

probeert te komen. Ze heeft ook vaak van die beklemmende dromen.

Nina schudt haar hoofd en loopt door de Domstraat naar de bakkerij van haar oom en tante. Zoals altijd gaat ze via de achterdeur naar binnen. Ze treft alleen tante Hanna aan. Oom Thomas is in de bakkerij bezig.

Het is warm in de binnenhaard na de winterse kou. Er brandt een flink vuur en de poes ligt te spinnen op een kruk. Uit de ketel boven het haardvuur stijgt de geur van kruiden, uien en wortels op. Tante Hanna loopt bedrijvig heen en weer.

Nina zet de mand met boodschappen op de grond en hapt in een appel. ‘Er was een verbranding op het Domplein,’ zegt ze.

Tante Hanna gooit zwijgend een plens melk in de kom. ‘Heb je eieren meegebracht?’ vraagt ze alleen.

Nina knikt en haalt de eieren uit de mand.

‘Waarom worden heksen eigenlijk verbránd?’ wil ze weten.

‘Waarom? Ja, nou ja,’ zegt tante Hanna zenuwachtig. ‘Gewoon, omdat het de beste manier is om de duivel te verdrijven.’

‘Maar je kan iemand toch ook ophangen? Of verdrinken?’

‘Nee, nee, dan ontsnapt Satan via je mond als je je laatste ademtocht uitblaast. Nee, vuur is de enige manier. Tenminste, dat zegt de pastoor altijd en hij kan het weten.’ Tante Hanna breekt met trillende handen de eieren stuk. ‘Ga je oom nou maar helpen in de bakkerij.’ Ze drijft haar nichtje naar het voorhuis, waar oom Thomas zijn winkel en werkplaats heeft. ‘Vooruit! Dat staat hier maar te kletsen over de duivel en vuur... Weet je niets leukers?’

Nina loopt gehoorzaam naar voren. Oom Thomas haalt net een paar verse broden uit de oven. Gefascineerd kijkt Nina in het vuur. Ze brengt haar gezicht er zo dichtbij als ze durft, maar deinst algauw terug voor de hitte.

Oom Thomas heeft het niet druk. Hij veegt zijn handen af aan zijn schort en zet zijn slappe bakkersmuts op.

‘Zo, heb je nog wat leukers te vertellen?’ vraagt hij opgewekt.

‘Ja, ik heb een heel gek verhaal gehoord over Herr Aschen,’ knikt Nina.

‘Berthold Aschen? Is dat niet die schoolmeester?’ vraagt oom Thomas.

‘Ja, en Herr Aschen is vreselijk verliefd op Hilda, de dochter van de notaris. Toevallig is dat de oudste zuster van een van zijn leerlingen,’ vertelt Nina. ‘Herr Aschen vroeg aan dat joch of hij een pluk haar van zijn zuster kon afknippen. Hij had namelijk gelezen dat je een liefdesdrank kon brouwen en daar hoorde een pluk haar van je geliefde in. Maar dat meisje voelde er niets voor om haar haren af te knippen en die jongen kreeg het niet voor elkaar om het stiekem te doen. Dus toen dacht hij: goed, dan knip ik wel wat haar af van de hond. Dat deed hij en Herr Aschen maakte zijn liefdesdrankje. En de volgende dag kreeg hij niet het meisje maar alle honden uit Würzburg achter zich aan!’

‘Waar heb je die onzin nou weer vandaan?’ vraagt oom Thomas lachend.

‘Ik hoorde het de visvrouw aan iemand vertellen.’ Nina lacht ook. ‘Maar ze zei dat het echt gebeurd was.’

‘Ik geloof er niets van.’ Oom Thomas grijnst. ‘Stel je voor, liefdesdrankjes! Dan zou Barbel Schaffner ook allang aan de man zijn! En die is zo lelijk dat iedere vent gillend op de vlucht slaat als ze haar neus om de hoek van de deur steekt.’

Nina trekt een medelijdend gezicht.

‘Ik vind Barbel zielig,’ zegt ze. ‘Het gaat niet goed met haar.’

‘O nee? Wat mankeert ze dan?’

‘Dat weet ik niet. Maar ze huilt vaak,’ antwoordt Nina.

Oom Thomas kijkt zijn nichtje onderzoekend aan. Nina kan soms erg vreemde opmerkingen maken.

‘Wil je een krakeling?’ vraagt hij terloops.

Nina knikt. Ze zet haar tanden in de zoete koek, bindt haar schort voor en loopt naar het voorhuis.

Ze opent de luifel en stalt de broden uit. Oom Thomas

loopt naar buiten en blaast op zijn hoorn, ten teken dat er vers brood is.

Die avond zit Nina bij het licht van het haardvuur op haar lei te tekenen. Het geluid van de klopper op de deur doet haar opschrikken.

‘Wie kan dat nou zijn?’ Tante Hanna legt haar naaiwerk opzij en loopt naar de gang.

‘Het is buurvrouw Kate,’ zegt Nina zonder op te kijken. Ze hoort haar tante de voordeur openen en iemand begroeten. Even later staat buurvrouw Kate in de binnenhaard.

‘Ik heb altijd al gezegd dat die vrouw niet deugt!’ zegt ze opgewonden. ‘Van het begin af aan heb ik het gevoel gehad dat er iets vreemds was aan haar.’

‘Goeienavond, Kate,’ zegt oom Thomas.

De buurvrouw negeert hem. Ze wendt zich tot tante Hanna en begint weer opgewonden te praten.

‘Heb ik je niet verteld over die zwarte kat, die steeds op Jochem af sloop? Het arme kind was doodsbang voor dat beest. Ik vroeg me af waarom, maar op een dag zag ik het. Er kwam vuur uit zijn ogen! Doodeng. Ik heb het beest met de bezem geslagen en toen sloeg hij op de vlucht. De volgende dag zag ik Barbel Schaffner vol blauwe plekken uit haar huis komen.’ Kate knikt voldaan. ‘Verschillende mensen hebben haar ’s nachts zien vliegen. Nu ik erover nadenk besef ik dat ik dat ook een keer heb gezien. Ik liep langs Barbels huis en dacht: wat hoor ik toch. Een vreemd geruis was het. Er scheerde iets over mijn hoofd en hup, weg was het weer!’

‘Een vleermuis,’ stelt oom Thomas vast.

‘Nee Thomas, ik herken een vleermuis als ik er een zie en dit was beslist geen vleermuis! Het was Barbel Schaffner, op weg naar de heksensabbat, zo waar als ik hier sta,’ zegt vrouw Kate met grote stelligheid.

‘Weet je dat wel zeker?’ aarzelt tante Hanna.

‘Heel zeker! En ik zal ook niet aarzelen te getuigen als dat nodig blijkt te zijn. Ik zal de heren schepenen precies vertellen wat ik heb gezien,’ antwoordt buurvrouw Kate vastberaden.

‘In feite helemaal niets dus. Je hebt alleen iets gehoóórd,’ concludeert oom Thomas.

Als een furie stelt Kate zich voor hem op.

‘Thomas Bauer, twijfel jij aan mijn woorden? Zou ik een dergelijk verhaal verzinnen? Ik ben een eerlijke, vrome vrouw en ik ken mijn plicht. Of moeten we soms dulden dat onze stad overgenomen wordt door dat duivelsgebroed?’ Strijdlustig kijkt vrouw Kate hem aan, de handen in de zij.

‘Nee, nee, natuurlijk niet,’ sust tante Hanna. Ze werpt een waarschuwende blik op haar echtgenoot. ‘Iedereen weet wat jouw woord waard is, Kate.’

Oom Thomas trekt veelbetekenend zijn wenkbrauwen op, maar dat ziet Kate gelukkig niet. Ze knikt vergenoegd.

‘Precies. En omdat jullie ook dicht bij Barbel Schaffner wonen, dacht ik: kom, ik ga eens vragen of...’

‘Wij hebben niets verdachts gezien of gehoord,’ valt oom Thomas haar in de rede. ‘Geen geruis, geen vervloekingen en geen hol gelach. Helemaal niets.’

Nina giechelt. Dat komt haar op een dodelijke blik van de buurvrouw te staan.

‘Nou ja, dat zal ook wel,’ zegt Kate veelbetekenend. ‘Wie blind wil blijven voor de listen van de duivel, zal nooit zien. Hanna, ik zal je op de hoogte houden van het proces. Mijn broer is wachter in de Feicheltoren, dus hij zal me wel kunnen vertellen hoe het zit.’

‘Ja graag, Kate. Dank je wel.’ Tante Hanna loopt met de vrouw mee naar de voordeur en laat haar uit.

Als ze weer binnenkomt blijft er even een gespannen stilte hangen.

‘Onnozel gewauwel,’ snuift oom Thomas. ‘Geruis boven haar hoofd, wel ja!’

‘Dat moet je niet zeggen.’ Tante Hanna ziet wit om haar neus en haar stem beeft. ‘De mensen zouden nog kunnen denken dat je de kant van Barbel Schaffner kiest.’

‘Dat doe ik ook,’ antwoordt oom Thomas. ‘Een kletspraatje wordt al als bewijs gezien. Als jij getuigt dat Kate mij met het Boze Oog aankeek, zit ze dezelfde dag nog in de Feicheltoren.’

Tante Hanna neemt haar naaiwerk op. Haar handen beven en ze prikt twee keer in haar vinger. Zuigend op het wondje fluistert ze: ‘Dat is waar. Wat is er toch aan de hand met de mensen?’ Plotse-ling kijkt ze naar Nina en roept verschrikt: ‘En dat kind zit dat maar allemaal aan te horen! Nina, het is bedtijd.’

Nina verroert zich niet. Ernstig kijkt ze naar haar oom en tante en vraagt: ‘Waarom is buurvrouw Kate bang voor mij?’

Oom Thomas en tante Hanna kijken haar verbaasd aan.

‘Kate is helemaal niet bang voor jou. Hoe kom je daarbij?’ vraagt tante Hanna.

‘Ze is bang voor mij,’ houdt Nina vol. ‘Laatst vroeg ik haar of ze nog last van haar maag had en toen keek ze zó raar!’

‘Hoe wist jij dat buurvrouw Kate het aan haar maag heeft?’ vraagt oom Thomas. ‘Heeft ze je dat verteld?’

‘Nee, ik heb het gezien!’ zegt Nina.

Ze buigt zich over haar lei en tekent verder. Over haar hoofd heen ontmoeten de ogen van haar oom en tante elkaar, maar ze zeggen niets. Het blijft lang stil in de binnenhaard.

Nina kijkt naar haar tante, die weer over haar naaldwerk gebogen zit en weigert op te kijken. Ze weet dat ze beter kan zwijgen over wat ze soms zomaar ziet of weet, maar af en toe praat ze haar mond voorbij. Ze geeuwt en slaat verschrikt haar hand voor haar mond om de duivel niet de gelegenheid te geven naar binnen te glijpen. ‘Ik ga naar bed,’ zegt ze.

Nina geeft haar oom en tante een nachtzoen en kleedt zich uit in de bedstee in de hoek van het vertrek. Als ze de luiken dichtklapt is het volslagen donker, maar het tocht in ieder geval niet.

Nina leunt tegen het kussen. Ze kan nét niet liggen in de

bedstee, en dat is ook de bedoeling. Als je ligt stroomt het bloed naar je hoofd en daar kun je aan doodgaan.

Ze trekt de dekens op tot haar kin en laat haar ogen wennen aan het duister. Voorzichtig duwt ze de deur een stukje open, want ze vindt het nu toch wel eng in het donker.

Zou vrouw Kate echt een heks hebben zien vliegen? Dat moet griezelig zijn.

Nina slaat een kruis en probeert aan iets anders te denken.

Die nacht droomt ze dat ze naar de heksensabbat vliegt. Ze smeert haar armen en benen in met een toverzalf en suist met wapperende haren over heuvels en bossen. In de verte doemt een berg op waar een hoog vuur de hemel verlicht. Mannen, vrouwen en kinderen dansen eromheen, gillend van pret. Een eindje buiten de kring staat de duivel in de gedaante van een jongeman met een bokkekop. Als hij Nina ziet wenkt hij haar met een lange nagel. Nina wil vluchten, maar ze kan zich niet bewegen. De lange zwarte gestalte van de duivel komt steeds dichterbij. Zijn grijnzende tronie buigt zich over haar heen om haar te kussen. Nina deinst achteruit, maar een kring van krij-sende heksen duwt haar terug.

Met een hese kreet schrikt ze wakker. Ze zit rechtop in de bedstee, haar nachthemd nat van het zweet. Ze gooit de dekens van zich af, duwt de luiken open en zwaait haar benen over de rand. De kou trekt langs haar benen omhoog en maakt haar goed wakker. Ze zou wel een kaars willen aansteken, maar kaarsen kosten geld, zoals tante Hanna haar steeds voorhoudt. Dus blijft ze geruime tijd op de rand van de bedstee zitten tot haar hart weer rustig klopt.

Ik ben een heks, denkt ze opeens. Geen normaal mens droomt zo vaak hetzelfde als ik doe. Heb ik wel gedroomd? Ben ik niet écht op de heksensabbat geweest?

Ze voelt aan haar armen en benen, maar er is geen spoor van zalf te ontdekken; hoogstens kippenvel van de kou.

Met één voet zoekt ze het opstapbankje voor de bedstee en dan staat ze op de koude plavuizen. De bedstee van haar oom en tante staat half open, zodat ze het smeulende vuur in de gaten kunnen houden.

Nina voelt aan de beddenpan. Die is al ijskoud. Ze zucht en klimt weer in de bedstee. Snel trekt ze de dekens omhoog. Ze knijpt haar ogen dicht, maar de slaap laat nog lang op zich wachten.

Als Nina wakker wordt staat ze op en opent het luik voor het venster op een kier. De kou dringt meteen naar binnen. Ze huilt in haar hemd. In de deftige patriciërshuizen hebben ze glas voor het venster, maar zij moeten het met houten luiken doen.

Nina tuurt naar buiten en ziet een dik pak sneeuw in de hof liggen. Op de heksensabbat was geen sprake van sneeuw. Dus toch een droom...

Snel trekt ze haar onderzieltje over haar hemd en rijgt het dicht. Ze trekt haar rok aan en zet haar mutsje op.

Tante Hanna staat voor de haard, de blaasbalg in haar hand. Haar gezicht is rood van inspanning.

‘Het vuur is zo aan,’ zegt ze. ‘Dan kunnen we het ijs ontdooien.’

‘Is het water alweer bevroren?’ Nina’s gezicht betreft.

‘Ja, de emmer viel met een klap op het ijs toen ik water wilde putten. Ik moest hakken.’ Tante Hanna blaast in haar vuurrode handen. ‘Van mij mag het lente worden,’ verzucht ze.

Nina gaat op haar hurken voor de haard zitten en strekt haar handen uit. Ze zit te dichtbij, de hitte slaat haar tegemoet. Gefascineerd kijkt ze naar haar tintelende handen.

Ze staart in het vuur en dan schrikt ze zo dat ze bijna achterover tuimelt. Heel duidelijk verschijnt er een gezicht in de vlammen. Het is een bekend, lief gezicht. Het danst rond en verdwijnt weer.

‘Tante Hanna!’ roept Nina uit. ‘Ik zag haar!’

‘Wie?’ Afwezig pakt tante Hanna drie houten nappen van een plank.

‘Mijn moeder!’

De nappen rollen over de plavuizen. Tante Hanna ziet spierwit.

Oom Thomas komt binnen.

‘Wat is hier aan de hand?’ bromt hij. Een blik op het gezicht van zijn vrouw doet hem verschrikt toeschieten. Hij gebaart naar Nina: ‘Vlug!’ Ze geeft hem snel een kroes dun bier aan.

‘Kwam dat door mij?’ vraagt ze schuld bewust.

Haar oom geeft geen antwoord.

Tante Hanna drinkt een paar slokjes en krijgt weer een beetje kleur. Even later staat ze op. Nog wat onzeker bindt ze haar schort voor.

Oom Thomas zet twee schragen neer en legt er een plank over. Zwijgend gaan ze aan tafel voor de ochtendbrij.

Nina durft niets meer te zeggen over het gezicht in het vuur. Het was haar moeder, ze weet het zeker.

‘Het is koud,’ zegt oom Thomas om de bedrukte sfeer te verdrijven. ‘Het zal in de kerk ook wel verrekte koud zijn. Ik heb een extra hemd aangetrokken.’

Hij kijkt handenwrijvend naar zijn nichtje. ‘Ben jij warm genoeg gekleed?’

Nina knikt.

Na het ontbijt helpt Nina haar tante de tafel afruimen en de schragen aan de kant zetten. Vlak voor ze naar de kerk gaan pikt ze snel een ei dat tante Hanna vanochtend uit het kippenhok heeft gehaald.

‘Nina, kom je? Wat ben je aan het doen?’ roept tante Hanna.

‘Ik kom!’ roept Nina terug. Ze stopt het ei in haar zak en loopt haastig achter haar oom en tante aan.

Buiten ligt een dik pak sneeuw. Overal ploegen groepjes mensen in de richting van het Domplein. Kinderen gooien sneeuwballen naar elkaar.

De bakkerij van de familie Bauer ligt in de schaduw van de machtige Domkerk. Het lawaai van de klokken is onbeschrijflijk. Nina houdt ervan om als eerste in de kerkbank te schuiven, zodat ze de binnendruppelende mensen kan bekijken in plaats van andersom.

Tussen de rijen banken staan schotten die de verschillende standen van elkaar gescheiden houden. Ieder gilde heeft eveneens zijn eigen afdeling. Het weversgilde zit apart van het bakkersgilde. Ook voor de vrouwen is een hoek gereserveerd. Op de galerij zitten de raadsleden en notabelen van de stad, hoog boven het gewone volk.

Tante Hanna stoot Nina aan en wijst met een hoofdknik naar boven. Daar zit de prins-bisschop Philip van Ehrenburg, een gevreesd inquisiteur. Hij is ervan overtuigd dat er strijd is tussen God en Satan over de heerschappij van de wereld. Verbeten maakt hij jacht op alle aanhangers van de duivel; iedere dag ontmaskert hij meer heksen. Vol ontzag wordt er gefluisterd dat hij honderden heksen heeft laten terechtstellen, waaronder zijn eigen nichtje. En dat alleen al in Würzburg, dat blijkbaar een nest van duivelsgebloed is. Niemand waagt het dan ook deze machtige, gevaarlijke man tegen zich in het harnas te jagen. Waar hij zich vertoont wijken de mensen uiteen.

Nina tast in de zak van haar jakje en vist het ei eruit. Ze heeft weleens gehoord dat als je in de kerk kijkt door een ei dat op zondag gelegd is, je kunt zien of iemand een heks is of niet. Heksen hebben spek in hun handen in plaats van gebedenboeken. En ze dragen geen mutsen maar melkkannen op hun hoofd.

Vol verwachting kijkt Nina rond in de kerk, maar ze ziet alleen het ei. Er verandert geen muts of gebedenboek in een melkkan of een stuk spek.

Een ruk aan haar arm – het ei valt stuk op de grond.

‘Wat doe je?’ sist tante Hanna.

Nina wil het uitleggen, maar haar tante heeft geen belangstelling voor het antwoord.

‘Doe toch niet zo idioot, kind! Iedereen kijkt naar ons!’

Met rode wangen concentreert tante Hanna zich op de preek.

Pastoor Mathias Kramberg roept de mensen op tot godvruchtigheid om zo weerstand te kunnen bieden aan de duivel.

Nina gaapt verstolen achter haar hand. Die preek heeft ze nou al zo vaak gehoord. Het is iedere zondag hetzelfde verhaal. Waarschuwingen over de sluwheid van de duivel, die met name zwakke vrouwen tracht te verleiden. Volgens de pastoor zijn vrouwen van nature lichtgeloviger, en daarom het geliefde werktuig van de duivel.

‘Hoedt u voor Satans list en bedrog, poorters van Würzburg!’ klinkt zijn galmende stem door het schip van de kerk. ‘Hoedt u voor een vrouw die zelden de kerk bezoekt, maar hoedt u vooral voor de vrouw die zeer regelmatig de mis-sen bijwoont. Zij zal reden hebben godvruchtigheid te veinzen. De vrome non is verdacht omdat de duivel er genoeg in schept heilige maagden te verleiden. Het jonge meisje is verdacht, want haar zal Satan zich zeker niet laten ontgaan. Op deze vrouwen moet goed gelet worden. Ook in uw eigen familiekring kunnen deze duivelskinderen zich ophouden. Laat u niet verblinden door de zogenaamde onschuld van kleine kinderen! Zij kunnen uit een verbintenis van hun moeder met de duivel zijn voortgekomen. Een klein meisje kan net zo goed een duivelsminnaar hebben als een vrouw van middelbare of hoge leeftijd. Hoedt u voor de vroedvrouw die uw pasgeborene stiekem in de naam van Satan doopt! Uw eigen vroomheid zal niet bij machte zijn deze kinderen te redden uit de klauwen van de duivel.’

Zo gaat het nog een poosje door. De kerkgangers luisteren met bange gezichten. Ze gluren wantrouwend naar elkaar en slaan een kruis.

Nina kijkt om zich heen. Hoeveel van deze godvrezende kerkgangers zouden in werkelijkheid heksen zijn?

Als de kerk leegstroomt, blijven de Würzburger in groepjes op het Domplein met elkaar staan praten. Het vuurtje van wantrouwen is weer opgestookt en praatjes steken de kop op. Nina hoort meer dan eens de naam van Barbel Schaffner vallen.

‘Allemaal onzin! Barbel Schaffner is een keurige, eerlijke vrouw. Als zij een heks is, ben ik het ook,’ zegt oom Thomas met gedempte stem.

‘Het is anders wel toevallig dat vlak nadat zij op kraambezoek kwam, het kind van Georg en Liesl Aldenhoven is gestikt,’ fluistert tante Hanna.

‘Belachelijk!’ Oom Thomas snuift. ‘Dat had iedereen kunnen overkomen. Dat kind is gestikt omdat hij zijn dekontje over zich heen had getrokken. Als z’n ouders beter hadden opgelet was het nooit gebeurd. En ga me nou niet vertellen dat dat kind door de duivel gesmoord is, want dat geloof ik niet. Ik wil best geloven dat de duivel veel ellende op zijn geweten heeft, maar om nou alles wat tegen zit op zijn rekening te schuiven... Dat gaat me echt te ver.’

‘En ze eet brood met boter én kaas,’ voegt tante Hanna eraan toe, alsof ze haar echtgenoot niet gehoord heeft. ‘Zuivel op zuivel, is werk van de likduivel.’

‘Gelooft u dat heksen bestaan, oom?’ vraagt Nina.

Ze stappen door de sneeuw terug naar huis. De sneeuw knispert onder hun schoenen.

Oom Thomas fronst zijn wenkbrauwen. ‘Ja, ik geloof wel in het bestaan van heksen. Als ik daar niet in geloofde zou ik het bestaan van de duivel ontkennen, en daarmee het bestaan van God. Ik ben er echter van overtuigd dat Hij zo’n wijd verspreide ketterse organisatie nooit zou dulden.’

‘Dat duldt Hij ook niet. Onze Lieve Heer heeft bepaalde mensen uitverkoren om de duivel te bestrijden,’ zegt tante Hanna.

‘Philip von Ehrenburg zeker,’ zegt oom Thomas minachtend. ‘Die vent is in staat om voor alle zekerheid heel Würzburg terecht te stellen.’

‘Praat niet zo luid.’ Tante Hanna kijkt schichtig om zich heen.

‘Ik praat niet luid, niemand kan ons horen,’ broemt haar echtgenoot. ‘En al hoorden ze me, wat dan nog? Het wordt hoog tijd dat iemand deze waanzin een halt toeroept.’

‘Maar dat hoef jij niet te zijn,’ zegt tante Hanna nerveus. ‘Het is beter je nergens mee te bemoeien. Voor je het weet ben je zelf het mikpunt.’

Tante Hanna heeft gelijk, beseft Nina. Het is levensgevaarlijk om de aandacht te trekken. Een eenvoudig gerucht is genoeg om in staat van beschuldiging gesteld te worden. Zodra het vermoeden van hekserij bestaat, wordt er onmiddellijk een onderzoek ingesteld. En er is weinig voor nodig om veroordeeld te worden. Iemand die vaak verhuist, is vast op de vlucht; iemand die zenuwachtig reageert als er over hekserij gesproken wordt, moet zich wel schuldig voelen.

Tijdens het middagmaal heerst er een bedrukte stemming aan tafel. Tante Hanna laat alles uit haar handen vallen en oom Thomas ergert zich daaraan. Nina maakt zich zo klein mogelijk en vertrekt zodra ze kan met haar schaatsen in de hand.

Op een van de vele grachten is een prachtige ijsbaan gemaakt. Baanvegers houden hem schoon met bezems van takkenbossen. Op de kade is een sneeuwballengevecht aan de gang. Als Nina komt aanlopen krijgt ze de volle laag en lachend stort ze zich in het gevecht. Daarna stappen ze met z’n allen op het ijs.

Nina oefent samen met de dochters van de apotheker ijverig in het schaatsen van zwierige achten. Ze hebben zoveel plezier dat ze geen erg hebben in de tijd, tot luid geschreeuw hen doet opkijken.

Op de kade komt een rumoerige troep de hoek om. Voorop loopt een vrouw met gebogen rug. Haar handen zijn gebonden; ze wordt ruw voortgeduwd door twee schoutrakkers. De jouwende menigte gooit met vuil en schreeuwt haar na.

‘Heks! Duivelshoer! Branden zal je! Kindermoordenares!’

Opgewonden schaatst iedereen naar de kant om te kijken wat er aan de hand is.

‘Is dat Barbel niet?’ zegt een jongen.

Even blijft Nina als op het ijs vastgevroren staan. Dan schaatst ook zij haastig naar de kant, hijst zich op aan de steiger en doet haar ijzers af. Op een holletje gaat ze achter de menigte aan, de schaatsen over haar schouder geslingerd.

Barbel Schaffner wordt ruw naar het raadhuis gesleurd en de trappen opgedreven. Haar lip bloedt en haar been sleept achter haar aan. Op verschillende plaatsen is haar kleding gescheurd. Of ze een heks is of niet, Nina heeft medelijden met haar. Onder luid gejuw en gescheld van de menigte valt de deur van het raadhuis achter Barbel dicht.

Nina draait zich om en botst tegen het omvangrijke lichaam van vrouw Kate aan.

‘Nina Bauer! Als je het over de duivel hebt, trap je op zijn staart!’ krijst vrouw Kate.

Enkele mensen draaien zich naar hen om. Nina voelt hun wantrouwige blikken schroeien. Verbouwereerd kijkt ze om zich heen. Intuïtief weet ze dat wegrennen gevaarlijk is.

Ze bukt zich, raapt een halfbevroren paardenvijg op en gooit die in de richting van het raadhuis.

‘Dood aan de heks!’ gilt ze.

Dat levert haar een goedkeurend gejoel op. Verschillende paardenvijgen vliegen in de richting van het raadhuis.

Gebruikmakend van de opwinding loopt Nina zo rustig mogelijk naar huis. Het is intussen gaan sneeuwen. Dikke vlokken vallen naar beneden en vormen bergjes op de daken en luifels.

Nina loopt over de brug en schuift de sneeuw van de leuning.

Het wordt al donker. De mensen lopen met fakkels over straat. Door de vensters valt het licht naar buiten. Het maakt de sneeuw gelig. Nina loopt wat sneller, maar natuurlijk is ze te laat voor de avondstik.

Ze doet haar overschoenen uit en neemt ze in haar hand mee naar binnen. Oom Thomas zit kaarsrecht aan tafel. Zijn gezicht staat nors. Tante Hanna zet net een grote pot bonen op tafel.

‘Je bent te laat!’ bast oom Thomas. ‘Als ik ergens een hekel aan heb is het wel aan te laat komen, zeker voor het eten.’

‘Barbel Schaffner is gearresteerd!’ zegt Nina vlug.

Onmiddellijk heeft ze alle aandacht.

Oom Thomas laat zijn lepel, die op weg was naar de pot bonen, zakken. ‘Wát zeg je? Gearresteerd?’ herhaalt hij verrast.

‘O hemel, dat moest er natuurlijk van komen,’ zegt tante Hanna verschrikt. ‘O, wat vreselijk!’

‘Het gaat natuurlijk om de dood van dat kind van Aldenhoven,’ knikt oom Thomas. ‘Dat zat er dik in.’

‘Denkt u dat ze het gedaan heeft, oom?’ vraagt Nina.

‘Ik heb geen idee,’ zegt oom Thomas. ‘Het zou natuurlijk kunnen, maar als je iemand lang genoeg pijnigt, bekent hij alles wat je van hem horen wilt. Ik denk dat de paus zelf ook bekent dat hij het met de duivel houdt, als ze hem langzaam een arm uit de kom draaien.’

‘Ik wil in dit huis geen woord meer horen over heksen,’ zegt tante Hanna beslist. Nina kijkt haar verbaasd aan.

De maaltijd verloopt verder in stilte. Na het eten helpt Nina haar tante met het afspoelen van de ketels en dan loopt ze naar de droogzolder. Hier staan grote manden turf en etenswaren opgeslagen. Aan de zolderbalken hangt vlees te drogen.

Nina komt graag op zolder. Het is er lekker rustig en je hebt

er een mooi uitzicht over de drukke Domstraat. Maar het is er wel steenkoud.

Ze opent het luikje in het schuine dak en kijkt naar buiten. Het wordt al donker. De sneeuw op straat zal nu wel veranderd zijn in een modderige brij. Nina kijkt een paard en wagen na, die over de keien glibberen.

Als Barbel een heks is, waarom is ze dan niet weggevlogen? Waarom heeft ze de schout en zijn rakkers niet behekst toen ze haar aanhielden?

Ze blijft staan piekeren tot ze het zo koud krijgt dat ze wel naar beneden moet.

Tante Hanna is naar buurvrouw Kate gegaan. Oom Thomas ligt op zijn knieën voor het haardvuur, dat dreigt uit te gaan.

Nina sleept haar spinnewiel en bankje uit een hoek van het vertrek en gaat zo dicht mogelijk bij de haard zitten. Geroutineerd draait ze de wol op het spinrokken tot een draad. Met haar andere hand bedient ze het wiel. Al plukkend en windend tegelijk glijdt er een keurige dunne draad door haar vingers.

Nina luistert naar het zoemen van het spinnewiel. Ze wordt er een beetje slaperig van en geeuwt verstolen achter haar hand. Slechts een ogenblik heeft ze haar ogen dicht, maar het is lang genoeg voor het beeld van een schreeuwende menigte, dat plotseling verschijnt. Op hetzelfde moment is het ook weer weg.

Verward wrijft Nina in haar ogen. Ze kijkt om zich heen. Oom Thomas zit op zijn knieën te mopperen bij de haard die niet goed wil branden. Alles ziet er heel gewoon uit.

Ze pakt de draad die ze heeft laten vallen weer op en draait aan het spinnewiel. Langzaam vervormt het wiel tot een wirwar van gezichten die allemaal meedraaien.

Met een ruk draait Nina haar hoofd om. Iets in die gezichten maakt haar bang. Ze kijken allemaal zo... dreigend. Ze durft niet meer aan het wiel te draaien. Maar de beelden laten haar niet met rust. Ze ziet hoge vlammen. Een vrouw, vastgebonden aan een paal. Ze brandt tot aan haar middel. Haar gezicht

komt steeds dichterbij, het zweeft tussen de vuurtongen. Donkere ogen kijken Nina aan. De ogen van een vrouw die weet dat ze niet meer te redden is.

‘Waarom hebben ze haar verbrand?’ fluistert Nina.

Oom Thomas kijkt om.

‘Over wie heb je het? Wie hebben ze verbrand?’ vraagt hij.

‘Mijn moeder,’ zegt Nina.

Oom Thomas staart haar aan.

‘Ach kindje, hecht toch niet zoveel waarde aan die nachtmerries van je. Wat heeft de dood van je moeder te maken met die heksenverbrandingen van de laatste tijd?’ zegt hij ten slotte.

‘Oom, ik wéét het,’ houdt Nina vol. ‘Waarom vertelt u mij de waarheid niet? Ik ben geen kind meer!’

Oom Thomas ziet de donkere kringen onder Nina’s ogen.

‘Misschien moet ik je inderdaad de waarheid vertellen,’ zegt hij langzaam. ‘Hoewel, je kent de waarheid al. God weet dat ik gebeden heb dat je het nooit te weten zou komen! Maar je bent nou eenmaal precies je moeder. Niet alleen uiterlijk; je hebt ook die speciale gave van haar.’

‘Van háár?’ herhaalt Nina. Van opwinding laat ze de spoel uit haar handen vallen. Ze staart haar oom aan. ‘Wilt u zeggen dat mijn moeder ook van die beelden had?’

‘Ja, inderdaad. En ze kon nog veel meer. Toen ze je vader leerde kennen leed hij aan vreselijke hoofdpijnen. Je moeder was in staat ze met een simpele handbeweging te verdrijven. Na hun huwelijk heeft hij nooit meer hoofdpijn gehad.’

‘Waren ze gelukkig samen?’ vraagt Nina.

‘Heel gelukkig! Ja, ze hadden een goed huwelijk. Hielden ontzettend veel van elkaar,’ vertelt oom Thomas. ‘En jouw komst maakte dat geluk compleet. Maar het heeft niet lang mogen duren. Je vader werd ziek en stierf onverwacht. Ze hebben nooit kunnen achterhalen wat hem precies mankeerde. Nu ik erover nadenk, geloof ik dat het toen allemaal begonnen is. De onverklaarbare dood van je vader veroorzaakte veel wan-

trouwen en kletspraatjes. En Elise ging zich steeds vreemder gedragen. Ze sloot zich dagenlang op in huis, wiegde jou urenlang in haar armen. Ze verwaarloosde zichzelf, at niet goed meer. Ze had verdriet, ze rouwde. Alles wat ze wilde was met rust gelaten worden, maar de mensen verdrongen zich voor haar huis en gluurden naar binnen. Ze spijkerde planken voor de ramen en kwam alleen nog buiten als het echt niet anders kon. In die tijd heb ik haar meer dan eens bezocht. Ik probeerde haar over te halen bij Hanna en mij te komen wonen, maar ze weigerde. Ze wilde niet weg uit het huis waar ze zo gelukkig was geweest met je vader. En op een dag kwamen ze haar halen. Een vreselijke hagelbui had alle gewassen in één nacht vernietigd en je moeder werd beschuldigd van hekserij.’

‘Kon u dan helemaal niets voor haar doen?’ vraagt Nina met bevende stem. Haar hoofd bonst. Oom Thomas’ woorden galmen erin na. Haar moeder! Haar eigen moeder!

‘Iemand die in de heksentoren vastzit?’ Oom Thomas gooit nog wat turf op het vuur en schudt moedeloos zijn hoofd.

‘Maar heeft u dan zelfs niet voor haar getuigd toen ze gearresteerd werd?’ roept Nina wanhopig uit.

Oom Thomas laat zwijgend zijn hoofd hangen.

‘Nee,’ zegt hij ten slotte. ‘Dat heb ik niet gedaan.’

‘Maar waarom dan niet? Wilden ze niet luisteren?’ vraagt Nina niet-begrijpend.

‘Lieve kind, je tante en ik waren jong en pas getrouwd. Ons leven moest nog beginnen. We hadden lang gespaard om een eigen bakkerij te beginnen en we waren heel opgewonden toen we onze droom eindelijk waar konden maken. Toen het bericht ons bereikte dat je moeder was gearresteerd, stortte je tante volledig in. Ze was doodsbang dat wij ook gearresteerd zouden worden als we je moeder hielpen. En dat gevaar was inderdaad heel groot. Maar dacht je dat ik niet geleden heb toen ze haar opsloten in dat donkere hol, toen ze haar martelden en ten slotte op de brandstapel ter dood brachten? Ik kon aan niets

anders denken, maar ik stond machteloos! Bovendien wilde ik leven. Ik geef het eerlijk toe: ik was bang. Bang om ook gevangen te worden genomen. Misschien haat je me erom, maar zo is het gegaan.'

Nina slaat haar armen om zich heen. Ze denkt aan vanmiddag, toen Barbel Schaffner gearresteerd werd en zij ontzet de optocht volgde. Op het moment dat ze zich in het nauw gedreven voelde door buurvrouw Kate en andere omstanders, had ze een paardenvijg naar het stadhuis gegooid en 'Dood aan de heks!' geschreeuwd.

Oom Thomas praat alweer door.

'Ik ben naar Augsburg afgereisd om jou te halen. Goedwillende burens hadden je zolang verborgen gehouden. Er was een klopjacht op touw gezet om je te vinden, maar ten slotte geloofde men dat je jezelf in een zwarte kat had veranderd. Dat beest sloop altijd door de hof. Ze hebben 'm in zijn nekvel gegrepen en verbrand. Een paar dagen vóór je moeder werd terechtgesteld heb ik jou de stad uit gesmokkeld. Het was een verschrikkelijke tijd, verschrikkelijk.'

Oom Thomas staart voor zich uit.

Nina zwijgt. Ze probeert zich een voorstelling te maken van de gebeurtenissen in die dagen.

'Waarom heeft u mij dit niet eerder verteld?' vraagt ze.

'Waarom? Waarom? Dat lijkt me nogal duidelijk!' vliegt oom Thomas op. 'Als hier ook maar iets over uitlekt, kan het ons allemaal op de brandstapel brengen! Het is niet altijd goed om alles te weten. We hebben altijd voor je klaargestaan en gehandeld in jouw belang. Altijd!'

'Dat weet ik,' zegt Nina. 'Ik wil ook niet ondankbaar lijken. Het is alleen... ach, ik weet het niet meer.'

Oom Thomas staat op en loopt naar een ladenkastje. Zijn bewegingen zijn opeens houderig, alsof hij in één klap een stuk ouder is geworden. Hij trekt een laatje open en haalt er een doosje uit.

‘Dit was van je moeder.’ Met bevende vingers legt hij het doosje in Nina’s hand.

Nina staart naar het verfromfaaide doosje. Ze durft het nauwelijks te openen. Heel langzaam haalt ze er het dekseltje af en neemt er een gladde ketting uit. Aan de ketting bungelt een kleine, ovale amulet.

Nina slikt moeizaam. ‘Is dit echt van mijn moeder geweest?’

‘Ja. Je moeder was er bijzonder aan gehecht,’ knikt oom Thomas.

Nina bestudeert de amulet, die in de palm van haar hand ligt.

‘Wat mooi,’ zegt ze schor. Liefkozend strijkt ze er met haar vinger over.

‘Hij is van zuiver zilver,’ zegt oom Thomas. ‘Zie je dat kleine plantje in het midden? Ik weet niet precies wat het voorstelt, daar heb ik geen verstand van, maar je moeder zei altijd dat het een geneeskrachtig kruid is.’

Nina kust de amulet en hangt hem eerbiedig om haar nek.

‘Waarom heeft u alleen dit meegenomen?’ vraagt ze.

‘Je moeders spullen waren verbeurd verklaard. Je had de amulet om je nek toen we je ophaalden,’ vertelt oom Thomas.

‘Dus ik heb dit al eerder gedragen.’ Nina kijkt naar de amulet. ‘Wat een vreemd idee.’

Oom Thomas pakt haar hand. ‘Als je me nodig hebt dan zeg je het maar, meisje.’

‘Ik ben moe, ik denk dat ik naar bed ga,’ zegt Nina zacht.

Ze trekt haar hand voorzichtig terug en loopt naar de bedstee.

Daar doet ze haar kousen uit en kijkt even door de deuren. Oom Thomas staat met hangende schouders voor het haardvuur. Zijn ogen staan dof en vermoeid. Stilletjes sluit Nina de deuren en laat zich in het kussen zakken. Bij het kiertje licht dat tussen de deuren naar binnen glipt, bekijkt ze haar amulet. Langzaam glijden haar vingers over het zilveren sieraad. Ze